

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Економічний факультет

Кафедра теоретичної і прикладної економіки

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОНОМІКА МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.

м. Івано-Франківськ - 2020

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Економіка малого і середнього бізнесу
Викладач (-і)	Ємець Ольга Іванівна, доц., к.е.н., доц. кафедри теоретичної і прикладної економіки
Контактний телефон викладача	+380979040894
Е-mail викладача	olha.yemets@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний, заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/index.php?
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку консультацій, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://ktype.pnu.edu.ua/графік-проведення-консультацій/ .
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Економіка малого і середнього бізнесу – вивчає і розкриває стан, проблеми та перспективи розвитку суб'єктів господарської діяльності, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>Предмет дисципліни «Економіка малого і середнього бізнесу» – вивчення механізмів прийняття ефективних господарських рішень щодо розвитку підприємницьких структур малого та середнього бізнесу в умовах динамічного середовища.</p> <p>Об'єкт дослідження «Економіка малого і середнього бізнесу» – виробничо-господарська діяльність підприємств малого та середнього бізнесу, із врахуванням галузевих та територіальних особливостей.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів: Змістовий модуль 1. Засади розвитку економіки малого і середнього бізнесу Змістовий модуль 2. Головні кроки до успішного бізнесу в регіоні.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета – сформувати у студентів комплекс знань з економіки малого та середнього бізнесу; допомогти фахівцю оволодіти інструментарієм прийняття ефективних господарських рішень щодо розвитку підприємницьких структур малого та середнього бізнесу в умовах динамічного середовища.</p> <p>Завдання. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні: знати основну мету та визначити головні категорії бізнесу; знати про загальнотеоретичні засади бізнесу, із врахуванням галузевих та територіальних особливостей; ознайомитись із сучасним станом розвитку малого та середнього бізнесу його проблемами; сформувати бачення перспектив розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні.</p> <p>Цілі навчальної дисципліни згідно з вимогами освітньої програми:</p> <p>знати: основні категорії та принципи малого та середнього бізнесу; правову базу розвитку малого та середнього бізнесу;</p> <p>вміти: виявляти сучасні проблеми малого та середнього бізнесу на регіональному та національному рівні; оцінювати кон'юнктуру ринків і результатів діяльності у сфері малого та середнього підприємництва з врахуванням ризиків; використовувати зарубіжний досвід розвитку малого та середнього бізнесу.</p>	

Студент повинен мати навички:

розв'язання економічних ситуацій;

аналізу процесу формування і ефективності використання економічних ресурсів малих та середніх підприємств.

Прийняття рішень та надання пропозицій щодо рівня підвищення ефективності діяльності малого та середнього бізнесу.

Після вивчення початкової дисципліни студент повинен оволодіти такими **комунікаціями:**

здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують;

здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію.

Вивчаючи навчальну дисципліну студент набуває **автономності та відповідальності**, що проявляється у такому:

здатність управління комплексними діями;

здатність подавати результати виконаних самостійно або у складі колективу досліджень щодо аналізованих економічних явищ та процесів у формі розв'язаної задачі, презентації;

здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

4. Компетентності

Інтегральна компетентність

ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

5. Програмні результати навчання

ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

ПРН 7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

ПРН 20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

6. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття		Загальна кількість годин	
Лекції		28	
семінарські заняття		32	
самостійна робота		120	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
5	076 Підприємництво,	3	Нормативний

	торгівля та біржова діяльність		1.2. Цикл професійної підготовки 1.2.1. Теоретична підготовка				
Тематика навчальної дисципліни							
Тема	кількість год.						
	Денна форма навчання			Заочна форма навчання			
	лекції ї	семінарські заняття	самостій на робота	лекції ї	семінарські заняття	самостій на робота	
Тема 1. Розвиток малого та середнього підприємництва в регіоні	2	2	10	2		12	
Тема 2. Підтримка малого та середнього бізнесу з урахуванням ризиків	4	2	10	2	2	12	
Тема 3. Статистичні та інформаційні матеріали щодо стану та розвитку малого та середнього підприємництва	4	4	10			18	
Тема 4. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні	2	2	10	2	2	10	
Тема 5. Економічна природа попиту й пропозиції у малому та середньому бізнесі	2	4	15		2	19	
Тема 6. Витрати виробництва й прибуток в малому та середньому бізнесі	2	4	15		2	19	
Тема 7. Організаційно-правові форми малого та середнього бізнесу в регіоні	2	4	10		2	14	
Тема 8. Розробка підприємницької ідеї для малого та середнього бізнесу на регіональному рівні	4	4	10		2	16	
Тема 9. Оподаткування малого бізнесу	2	4	10	2	2	12	
Тема 10. Аналіз та планування ефективності бізнесу	4	2	10	2		14	
Індивідуальне завдання			10			10	
Усього годин		28	32	120	10	14	156
7. Система оцінювання навчальної дисципліни							
Загальна система оцінювання курсу	100 бальна – (50 балів протягом семестру та 50 балів за екзамен)						

	Поточне тестування та самостійна робота			Екзамен (Екзаменаційна робота)	Сума балів з навчальної дисципліни
	Модуль 1	Модуль 2			
	Поточний контроль	Самостійна робота	Індивідуальне завдання		
	Усне опитування, тестування	Тестування (КРС)	Презентація	Тестування	
	30 балів	10 балів	10 балів		
50 балів			50 балів	100	
Підсумкова оцінка з дисципліни у стобальній шкалі переводиться у національну шкалу та ECTS за такою схемою					
Шкала оцінювання для екзамену					
університетська		національна		шкала ECTS (ECTS)	
90 – 100		5	відмінно	A	
80-89		4	добре	B	
70-79				C	
60-69		3	задовільно	D	
50-59				E	
26-49		2	незадовільно з можливістю повторного складання	FX	
1-25			незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F	
Семінарські заняття	Поточні оцінки 2, 3, 4, 5, які можуть отримати під час усних відповідей на семінарських заняттях, а також шляхом тестування по окремих темах сумуються і розраховується середнє арифметичне (із заокругленням до десятих). Середній бал за поточний контроль множиться на коефіцієнт 6 і переводиться у 30 бальну шкалу.				
	Оцінка	Умови отримання оцінки			
	5 «відмінно»	<ul style="list-style-type: none"> - повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами; - все, що викладається повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; - правильні і вичерпні відповіді на додаткові питання викладача, що мають мету з'ясувати ступінь розуміння студентом матеріалу, що ним викладається. 			
4 «добре»	<ul style="list-style-type: none"> - студент дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег; - при правильному і в цілому зв'язному викладі матеріалу, студент припускає у відповіді неточності, які виправляє сам або при першому зауваженні викладача; - недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання 				

		викладача.
	3 «задовільно»	<ul style="list-style-type: none"> - студент виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача; - відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі; - не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається; - допускає грубі помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача; - студент виявляє незнання більшої частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; - викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.
	2 «незадовільно»	<ul style="list-style-type: none"> - студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; - виявляє повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього - повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.
Вимоги до контрольної роботи	<p>Передбачено дві контрольні роботи, які виконуються під час семінарських заняттях (оцінки 2, 3, 4, 5). В умовах змішаного, дистанційного чи заочного навчання виконуються вдома (надсилається викладачу на електронну пошту), а на занятті відбувається їх захист.</p> <p>Контрольна робота № 1 проводиться на семінарському занятті за темою Економічна природа попиту й пропозиції у малому і середньому бізнесі у вигляді розв'язування задач за допомогою програми Excel.</p> <p>Контрольна робота № 2 проводиться на семінарському занятті за темою Витрати виробництва й прибуток в малому і середньому бізнесі у вигляді розв'язування задач за допомогою програми Excel.</p>	
Самостійна робота	<p>Студент опрацьовує питання, що призначенні для самостійного вивчення і для контролю за самостійною роботою (КСР) проходить тестування в системі дистанційного навчання (25 тестових питань, дві спроби – кращий результат). Результат відображається у відсотках, максимум 100%, при виставленні в журнал множиться на коефіцієнт 0,1.</p> <p>Максимальна оцінка за тестування становить 10 балів.</p>	
Вимоги до письмової роботи	<p>Вивчення дисципліни передбачає виконання індивідуального завдання – “Українські державні підприємства: можливості приватизації”.</p> <p>Індивідуальні завдання виконується у вигляді презентації до 5 слайдів з вказанням назви суб'єкта господарювання, шифру групи та прізвища виконавця. Студент бере за основу одне реальне підприємство, що включене до списку на приватизацію і описує переваги та недоліки приватизації як для бізнесу, так і регіону зокрема. Вихідними даними є загальні характеристики підприємства, характер виробничої діяльності, асортимент продукції, що випускається, фінансовий результат, ринкові позиції.</p> <p>Оформляють індивідуальне завдання у вигляді презентації Power Point (захист відбувається на останньому семінарському занятті, презентація</p>	

надсилається викладачу на електронну пошту).

Максимальна оцінка за індивідуальне завдання становить 10 балів.

Бали	Умови отримання балів
10 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу, законодавчих актів та нормативних документів. При виконанні практичної частини застосовує системні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані.
9 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено згідно з програмним матеріалом дисципліни. При виконанні практичного завдання застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконується в цілому правильно в повному обсязі. При виконанні практичного завдання студент припускається окремих неточностей.
8 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено згідно з матеріалом дисципліни. При виконанні практичного завдання студент ефективно застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практична частина виконується в цілому правильно, при виконанні студент припускається окремих несуттєвих помилок.
7 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, програмний матеріал викладено з незначними погрішностями або без узагальнень. При виконанні практичної частини застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконуються в цілому правильно, при його виконанні студент припускається несуттєвих помилок.
6 балів	Теоретичні запитання розкриті повністю, проте при викладенні програмного матеріалу допущено незначні помилки. При виконанні практичної частини застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконується в цілому правильно. При його виконанні студент припускається несуттєвих помилок.
5 балів.	Теоретичні запитання розкриті неповно, допущено суттєві погрішності, які впливають на зміст відповіді. При виконанні практичного завдання без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається значних помилок.
4 бали	Теоретичні запитання розкриті неповно, з суттєвими помилками. При виконанні практичного завдання без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій.
3 бали	Теоретичні запитання розкриті неповно або зовсім не розкрито. При виконанні практичного завдання припускається досить великої кількості грубих помилок, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.
2 бали	Студент виконати практичне завдання не може, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуації, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні. Теоретичні

	запитання не розкриті.
1 бал	Студент виконати практичне завдання не може, стикається зі значними труднощами при аналізі та трактуванні ситуацій. Теоретичні запитання не розкриті.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент повинен набрати не менше 25 балів у сумі за такі види робіт: Поточний контроль (максимум 30 балів). Самостійна робота (максимум 10 балів). Індивідуальне завдання (максимум 10 балів). Якщо студент набрав менше 25 балів. Дозволяється, як виняток, з дозволу декана економічного факультету за заявою, погодженою з кафедрою теоретичної і прикладної економіки, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.
Підсумковий контроль	Екзамен (максимум 50 балів) проводиться у тестовій формі. Структура екзаменаційного білета: 25 тестових питань у системі дистанційного навчання університету (d-learn.pu.if.ua). Результат відображається у відсотках, максимум 100%, при виставленні в журнал множиться на коефіцієнт 0,5. Максимальна оцінка за тестування становить 50 балів. Повторне складання екзаменів допускається не більше двох разів з кожної дисципліни: один раз викладачеві (талон №2) усне опитування відповідно до програмових вимог, другий – комісії (талон №3) реалізується виключно у тестовій формі з використанням організаційно-технологічних процесів. Здобувача вищої освіти, який не ліквідував академічну заборгованість у встановлені терміни без поважної причини, відраховують з університету за академічну неуспішність або за його згодою направляють на повторне вивчення навчальної дисципліни (планується за рахунок власного часу студента і не фінансується з бюджетних коштів).
8. Політика навчальної дисципліни	
Студентам, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 49, були недопущені або не з'явилися на екзамен, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами. Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення в університеті https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/ . Відвідування занять є важливою складовою навчання. Дозволяється вільне відвідування лекцій. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях, при цьому оцінка не ставиться, а нб округляється. Результати неформальної освіти можуть зараховуватись відповідно до Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти в університеті.	
9. Рекомендована література	
Наочні матеріали 1. Основи підприємництва : навчальний посібник / О. І. Ємець. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – 147 с. 2. Економіка малого і середнього бізнесу: методичні вказівки для практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОП Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / Ємець О. І. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2020. – 35 с.	
Інформаційні ресурси в Інтернеті	

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003, № 436-IV із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15> (дата звернення: 19.06. 2020)

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 19.06. 2020)

5. Цивільний кодекс від 16.01.2003 р. № 435-IV із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15> (дата звернення: 19.06. 2020).

6. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вер. 2019 р. №722/2019. URL: <https://cutt.ly/2uod8sa> (дата звернення: 09.06. 2020).

Наукові публікації

7. Вдовіченко А. С. Антикризове управління на підприємствах малого та середнього бізнесу. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: 119. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/download/204445/204282>

8. Державне регулювання малого й середнього бізнесу в трансформаційних економіках [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / Курей Оксана Андріївна; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". - Ужгород, 2014. - 21 с.

9. Іващенко А. І. Фінансові механізми підтримки малого та середнього бізнесу в період пандемічної кризи: досвід країн Західної Європи. Проблеми і перспективи економіки та управління 2 (22) (2020): 159-167.

10. Колосова К. К., Римар П. В. Використання баз даних та BIG DATA під час відкриття власного бізнесу. Прикладні інформаційні технології (2020): 148-149.

11. Лемешко М. О., Лактіонова О. А. Екосистема підтримки бізнесу в умовах пандемії COVID-19 в Україні та в окремих країнах ЄС. Економіка і організація управління 2 (38) (2020): 109-123.

12. Лихолат С. М. Роль малого бізнесу в розвитку інклюзивних інновацій. 126-127. URL: http://eprints.kname.edu.ua/55910/1/%D0%86%D0%9D%D0%9A%D0%9B%D0%AE%D0%97%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%99_%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%9E%D0%9A-127-128.pdf

13. Організація виробничої та маркетингової діяльності малого і середнього бізнесу [Текст] : монографія / [Жадько К. С. та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф., акад. Акад. екон. наук України К. С. Жадька ; Ун-т мит. справи та фінансів. - Дніпро : УМСФ, 2019. - 223 с.

14. Пакуліна А.А., Кулімякіна Д. Ю. Теоретичні засади економічного розвитку та підтримки малого й середнього бізнесу на регіональному рівні. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: 73. URL: <https://philarchive.org/archive/BEZCAPv1#page=73>

15. Резнікова Н. В., Іващенко О. А., Курбала Н. В. Тенденції розвитку малого і середнього бізнесу та його вплив на економічну кон'юнктуру і конкурентоспроможність розвинених країн. Економіка та держава 10 (2020): 4-14.

Смець О.І.

Доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки